

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Prin presenta rugăm pe toți acei domni cari cugetă că nu ar putea desface toate calendarele primite dela noi, să binevoiască a ne retrimite esemplarele supeflue (dacă se poate încă cu re'ntoarcerea poștei) ca să le putem espeda altora, deoarece celea avuțe până acum toate ni-s'au gătat iar cere-rea e mare.

Tipografia diecesană.

Arad strada Révay Nr. 10

Un Apel.

Poporul nostru din regatul Sf. Stefan trece printr'un timp de grea încercare.

Diverse tentațiuni și lupta pentru traiu învestmântată în deosebite porniri străine și vrăsmășe, încearcă să ne rupă tăria de neam compact. În astfel de împrejurări, bineînțeleș, cea mai elementară datorință a păturei culte este să organizeze apărarea; aceasta este datoria și a diverselor corporațiuni, — dintre cari cu mângăere am văzut pășind cu toată demnitatea, în timpul din urmă, Episcopatul nostru...

Conservarea forțelor noastre, în această lozincă se implică întreg domeniul vieții, al vieții noastre sufletești.

Bine a înțeleș acest lucru și în consecință a procedat Asociațiunea pentru cultura poporului român, lansând un apel pentru întemeierea unui muzeu istoric-etnografic în Sibiiu.

Palatul destinat pentru muzeul nostru român, este deja gata. Urmează acum, ca să se adune, spre adăpostire și podoabă în acel palat, tot ce se va afla de folos pentru scopul său și menirea sa, pentru luminarea și reînvierea trecutului nostru istoric...

„Acest trecut, zice apelul Asociațiunii, — oricât a fost de vitreg — totuși cuprindē pentru noi multe

momente înălțătoare, cari formează nu numai niște plăcute amintiri, ci mai ales și un isvor de încredere în puterile proprii și de speranțe în un viitor mai bun.

„Chiar secularele suferințe ne sunt un îndemn puternic de stăruințe pentru idealuri, un factor puternic pentru nutrirea spiritului național.

„Deoparte deci trebuie să ocupe loc în această secțiune istorică toate obiectele, chemate a ne reaminti momente din viața bărbaților nostri mari și providențiali și din faptele mărețe ale trecutului nostru; iar' de altă parte trebuie să aște aicia loc tot, ce se refere la traiul original și patriarhal al poporului nostru, și mai ales uneltele, sculele și obiectele, cari încep a dispărea, făcând loc înnoirilor influențate de civilizațiunea, care străbate în cele mai ascunse colțuri ale vieții popoarelor.

„Astfel muzeul va deveni deoparte un adevărat altar pentru cultivarea tradițiilor naționale, un adevărat templu pentru conservarea urmelor despre vechiul traiu și despre stadiul cultural al părinților și stămoșilor nostri, și preste tot pentru păstrarea tuturor relieviilor dela înaintași, cari pentru noi trebuie să formeze o scumpă moștenire.

„Cursul natural al progresului nu se poate opri; el schimbă în calea sa mult viața popoarelor.

„Desvoltarea unui popor însă numai atunci este normală și sănătoasă, când înaintarea sa se bazează pe temelii probate ale trecutului, ținând cont de toate însușirile sufletești și trupești, cari formează ereditatea dela antecesceri.

„În acest scop trebuie deci să culegem, să păstrăm încă până mai e timp tot ceea-ce este amenințat să dispară pentru totdeauna. Necesitatea devine cu atât mai iminentă, cu cât suntem expuși la mai multe influențe străine, cari iute corcesc traiul unui popor, aplicat spre imitarea lucrurilor observate la străini.

„O a doua secțiune a muzeului nostru are să ne prezenteze o instructivă icoană etnografică despre înțregă viață actuală a poporului nostru în toți ramii ei de manifestațiune, scoțând îndeosebi la iveală acele note, cari caracterizează traiul specific al poporului românesc, cari formează cvintesenta individualității sale etnice, cu un cuvânt toate produsele, cari denotă însușirile sufletești și trupești mai marcante ale poporului, și manifestațiunile caracteristice ale cugetării, lucrării și ale întregii sale vieți. Nu pot fi uitate credințele, datinile, obiceiurile la ocazii triste și vesele, cântări, dansuri, muzica, portul, obiecte de folos, de lux, și

toate particularitățile topografice, de interes, fie istoric, romantic, etc.

„Cunoașterea în pătri cât mai largi a creațiunilor spiritului românesc, a produselor de industrie și artă română, nu numai va mări încrederea în puterile și talentele poporului, va deștepta o mândrie națională, ci — salvând multe dintre produsele noastre cele mai artistice din gura înstrăinării, — va mijloci, ca — păstrând fondul original și poporal al acelor produse, — să dăm culturii noastre ulterioare o dezvoltare izvorâtă din pământul propriu, să dezvoltăm și perfecționăm produsele în forma veche, în stilul românesc.

„Trecutul nostru, deși bimilenar, a păstrat posterității puțin de tot. Soarta vitregă, la care a fost expus cercatul popor român, și ne mai auzitele tempestăți, câte au trecut peste capul lui, au nimicuit aproape toate urmele acestui trecut.

„Cu atât mai prețioase trebuie să ne fie acele lucruri, câte se vor mai fi aflând prin diferite părți și pe la diferiți inși.

„Viața actuală a poporului nostru cuprinde însă momente prea interesante, varii și atrăgătoare, cari pot să-l prezenteze în fața lumii ca pe un popor încărcat de multe însușiri și daruri impunătoare, să-i mărească stima și respectul în fața străinilor: iar' pe el să-l îndemne a ține cu îndoită tărie la tot ce este al său.

Scopul Asociațiunii pentru cultura poporului român fiind mare și întemeiat, la rîndul nostru facem apel la toți aceia cari au obiecte de valoare istorică, să grăbească a le dăru pentru Muzeul național.

Și cel ce veni-va cu modestul său dinar, bine va fi primit în Casa Neamului.*)

Pentru istoria diecezei.

În timpul regelui Ungariei Vladislau al II-lea, care a domnit dela 1490—1516, între episcopii romano-catolici din Orade aflăm și pe Szatmári George (II). El a fost episcop (în Orade) între anii 1501—1505 inclusive. Era în același timp și secretar regesc, preposit în Buda veche și bărbat cu mare influență înaintea regelui. În timpul cât a stat episcop în Orade n'a oficiat nici macar odată serviciu divin, căci nu era hirotonit nici macar întru preot. Primul serviciu divin l'a oficiat în ziua Anului-nou din 1506, dar' acum nu ca episcop al Orăzii, ci ca episcop în Pécs. (Bunyitay Vincze: A váradi püspökség története pag. 342 și 352).

După ce a fost introdus ca episcop la Orade, lucru ce s'a petrecut cam în jumătatea primă a anului 1502, guvernarea diecezei a concretizat-o de nou unui vicar (locuitor) episcopesc, ear el (Szatmári) s'a reîntors la curtea regească, unde afacerile țării și deschilinit căsătoria regelui îl chemau cu urgență. Activitatea lui i-a câștigat înaintea regelui cea mai mare onoare. Și ca urmare, mai bine zis ca dovadă despre dragostea regelui față de Szatmári servește împrejurarea,

*) O listă de subscripție se găsește și la redacțiunea „Biserica și Școala“.

că la anul 1503 Iulie 23, când regina a dat viață unei fetițe, el a fost îmbiat să fie unul dintre nașii tetitei. (Idem pag. 348).

După actul botezului, care s'a întâmplat în acelaș an (1503) August 15 în biserica Preacuratei fecioare din Buda, regele s'a retras din zgomotul afacerilor publice, când apoi și nobilimea s'a depărtat pe la moșiile sale. În acest timp Szatmári George e la Oradea, unde își petrece lunile de toamnă ocupându-se cu afacerile proprietății episcopesti.

În Septemvre (acelaș an 1503) a primit el deputațiunea preoțimei române din ținutul Beiușului, în fruntea căreia era Dan preotul din Seghiște și protopresbiter, care a arătat hârtiile vechilor episcopi ai Orăzii, prin cari ei (preoțimea și protopopul) au fost scutiți de potestatea oficialilor, și a preoților episcopesti, și a rugat pe Szatmári, ca să le întărească și el acest (privilegiu) drept al lor. Szatmári, cerând una singură condițiune și anume, ca apelata contra judecării protopopului să se facă la el, a împlinit cererea deputațiunii și despre aceasta a și dat la 21 Septemvre o nouă hârtie. (Idem pag. 349).

Acest document e următorul:

»Georgius electus et confirmatus (Episcopus) Ecclesiae Varadiensis ac Comitatus Bihoriensis Comes perpetuus, Cancellarius regius etc. Universis et singulis Nobilibus, Capellanis et Vayvodis et Officialibus nostris in pertinentiis Valachalibus Episcopatus nostri Varadiensis ubilibet constitutis et existentibus salutem. Conquestus est nobis Discretus Dan, Presbyter Valachalis de Segesfalva, Archidiaconus Presbyterorum nostrorum Valachalium de pertinentiis Belényes, quomodo vos eundem et suos Presbyteros, sibi subiectos diversis tribulationibus et birsagüs, ac aliis solutionibus et gravaminibus impediretis et vexaretis, atque contra iura et libertatem Sacerdotii ipsorum birsagia et onera iudicialia super ipsum et Presbyteros sibi subditos extorquere velletis; et quia nos *ex litteris antessorum nostrorum* intelleximus, quod dictus Archidiaconus, et praefati Presbyteri Valachales fuerunt *exempti ab omni solutione birsagiorum et etiam ab omni potestate Capellanorum, Vajvodorum et aliorum officialium quorumcunque*: ideo vobis et cuilibet vestrum harum serie firmissime commithimus et mandamus, quatenus, a modo deinceps praefatum Dan, Archidiaconum et Presbyteros Valachales sibi subiectos propter aliquos excessus, et delicta, ac praeter aliquam causam impedire, turbare, ac birsagiis, et exactionibus impedire non praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali; sed si idem Archidiaconus aliquid excesserit, tunc ipse coram nobis, vel vices nostras gentibus iuridice requiratur; si vero Presbyteri... ales in aliquo delinquerint et aliqui quidpiam agere... extunc

talis... Presbyteros coram Archidiacono ipsorum, qui iudicium et iustitiam ipsi querulanti de Presbyteris Valachalibus... strabit. Post haec, si qua partium iudicio Archidiaconi contenta non fuerit, ad nos, aut vice-gerentem nostrum, seu personam nostram representantem pro tempore scilicet hic constitutos provocet et appellet, cui nos aut dicti vicegerentes nostri omnimodam iustitiam impertiri faciant. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in castro nostro Varadiensi in festo beati Mathaei apostoli et evangelistae, anno Domini millesimo quinquagesimo tertio* (idem pag. 349—350).

În puține locuri, precum se vede, dintele vremii a ros unele litere, ceiace nu alterează înțelesul aceluia document, care în românește sună astfel :

»George, ales și întărit (episcop) al eclesiei orădane, comite perpetuu al comitatului Bihor, cancelar regesc etc. Salute fiecărui și tuturor nobililor, capelanilor și voivozilor și oficialilor noștri cari sunt în ținuturile episcopatului nostru orădan, locuite de Români. Ni-s'a plâns nouă discretul Dan preot român din Seghiște, protopop al preoților noștri români din părțile Beiușului, că voi pe preoții supuși lui și pe el îi năcăjiți și îi torturați cu diferite gloabe, dări și alte greutăți, și că în contra dreptului și libertății preotești stoarceți dela el și dela preoții lui supuși gloabe și multe bănești, și fiindcă noi din scrisorile antecesorilor noștri am înțeles, că numitul protopop și anumiții au fost scutiți de plățirea a ori-ce fel de pedepse încă și de toată iurisdicțiunea capelanilor și a altor oficiali: pentru aceea prin aceasta poruncim sărbătorește voaună și tuturor, că de aici înainte pe numitul Dan protopop și pe preoții lui supuși să nu cutezați a-i năcăji sau a-i îngreuna cu pedepse și cu alte dări, ci de cumva protopopul amintit va face vre-un esces, cauza aceluia să se trimită înaintea noastră sau înaintea delegatului nostru, și iară dacă preoții Valahi (... ales) vor fi greșit în ceva ori vor fi comis vre-un păcat, cercetarea acelora să se facă înaintea protopopului, care va aduce judecată și dreptate aceluia dintre preoții români, care e acuzat. După aceasta, dacă cineva nu va fi îndestulit, cu judecata protopopului, acela provocându-se la aceasta scrisoare, să apeleze la noi sau la substituitul nostru, sau la cel-ce ne va reprezenta persoana noastră, căruia noi sau substituitul nostru îi vom face dreptate. Rău n'am voit a face. Cetindu-se înaintea celor prezenți s'a restituit celor ce-i privește. Dat în curtea noastră din Oradea în ziua fericitului apostol și evangelist Matei, anul Domnului Una-mie-cinci-sute-trei (1503).

(Va urma.)

Chestia catehisării.

Ramplasarea vechiului plan de învățământ pentru școalele poporale din diecesa Aradului prin noul plan votat de Măritul Congres a. tr. și obligător azi pentru întreaga mitropolie, fără îndoială va fi fost salutată din multe părți pentru 2 motive: 1) ne-a pus în poziția să avem uniformitate — precum se și cuvine — în toate școalele de pe teritoriul mitropoliei. 2) știința pedagogică în intervalul de 26, ani a făcut progrese enorme iar noul plan contemplat, negreșit, cu concursul bărbaților noștri consumați pe terenul pedagogic, va fi ținut cont de acest progres. Că va fi având totuși și scăderi, aceasta va dovedi viitorul.

Pe tema catehisării însă, frațele în Hrs. Cornel Lazar, a ținut discuția în acest organ și asupra planului de învățământ, susținând, că prea mare economie face în prescrierea materialului din religiune și astfel s'ar avea în vedere mai ales ajungerea scopului formal, dar nu și aceluia material. Că aceasta ar fi o lacună în noul plan, o dovedește cu pretensiunea unui catihet catolic, Dr. Zellyer.

Ca catihet cu puțină experiență, mă văd și eu îndemnat a-mi spune părerea asupra planului relativ la religiune și a-mi exprima vederile mele cu privire la lămurirea situațiunei, în care ne aflăm cu catehisarea.

„*Quot capita tot sensus*“. Această axiomă se potrivește totdeauna la lucrurile nu deplin lămurite. În evoluțiunea cultură, omenimea a ajuns la regule stabilite pe calea experienței. O regulă, respective un principiu bine definit în propunerea religiunii, așa se vede, pe calea experienței de până acum nu sa putut ajunge. Aceasta o dovedește împrejurarea, că bărbați specialiști pe terenul educațiunii religioase și azi își contrazic. Ceea-ce afirmă părintele C. Lazar despre catihetii catolici stă în pregnant contrast cu principiile Metodice moderne, cunoscute de noi. Precând aceia pretind material cât mai estins pentru școala poporală, pe atunci Metodica cu privire la religiune este în unele privințe mai sgărcită decât însuși planul nostru din cestiune. (La clasa I-a și II-a vezi Metodica de Dr. Pipoș.) Deci planul nostru este strict elaborat după principiile metodice, când și-a impus de scop: 1, a forma din școlar om religios-moral și în locul al 2-lea, creștin luminat, la ce succesive și treptat ajunge cu închierea anilor de școală.

Că unii fac altfel de cum prescrie pedagogia și metodica modernă, nu poate servi și altora de cinoșură.

Dar să admitem, că materialul din religiune poate să fie și mai vast. În acest cas însă și oarele de propunere ar trebui sporite, ceea-ce ar fi spre dauna celorlalte obiecte; iar schimbarea acestei stări nu e pendentă dela noi.

Deci rămânând în cadrul oarelor prescrise de orar, și propunând unitățile metodice din religiune conform *procedurii metodice* după principiul *treptelor formale*, abia ni ajunge timpul pentru a eshauria materialul indicat în planul de învățământ.

Și cu toate acestea m'am convins, că unele momente, atât din Istoria Testamentului vechi cât și a celui nou n'ar trebui să lipsească din plan. Iar aceasta pe motivul ca învățământul să fie concentric. D. e. în T. v. când propunem despre Tovie, ar trebui să premergeă cunoștința despre robirea Israelitenilor prin Asirieni, ca o pedeapsă dela D-zeu pentru păcate. Sau vorbind despre Daniil, ar trebui mai întâi să se știe, cum au ajuns Israelitenii în Babilon, iarăși o frumoasă învățătură că D-zeu a pedepsit păcatele. Tot așa din T. n. lipsesc unele piese, pe cari tot creștinul trebuie să-le

stie, mai ales, că avem sărbători, cari ni-le amintesc. Așa este: minunea invierii lui Lazăr, care stă în nex cu Iss. în Erusalim, despre ce ne amintește sărbătoarea Floriilor, dar din plan s'a omis. Aceste omiteri deci nu se pot intenia pe principii didactice; dincontră: abrevierea este făcută pe contul copului religiunii.

Susține mai departe părintele C. Lazar, că ar fi consult, ca Catehismul să se înceapă cel puțin din a III-a clasă elementară. Pedagogii nostri (întocmai ca planul) stabilesc propunerea Catehismului pentru clasa a VI-a (Vezi „Religiunea în scoalele populare de Dr. P. Barbu și „Metodica de Dr. Pipos.“) Și eu deja sunt convins, că e bine așa. Pentrucă: în clasele mai inferioare, prin istorioarele biblice, avem destulă ocaziune a-i introduce indirect în adevărurile dogmatice și morale, pe o cale ușoară, plăcută și accesibilă, pe când ei însă nu știu bine ceti. Catehismul înă pune în sistem dogmele și faptele morale și ca atare este un ce abstract, la care și cei mai mari se plictisesc, iar pentru cei mici ar fi o tortură, ce lasă după sine numai urme rele.

Din aceste conziderante, părerea mea modestă este, că o eventuală revisuire a planului ar trebui să aibe în vedere nexul unor anumite momente, cari se întregesc, precum a nu omite nici întâmplările acelea, pe cari ni-le amintesc sărbătorile bisericești. Atunci aș putea zice, că noul făt al școalei noastre este pârghia progresului pe terenul educațiunii religioase-morale. Numai, de sine înțeles, factorul cel chemat, propunătorul religiunii să fie la locul său, despre care încă am să spun câteva cuvinte.

Nu am cunoștința să se fi discutat catehizările în altă dieceză, ca la noi în dieceză. Învățătorii susțineau că a preoților e datoria de a catehiza; din contră: preoții ripostau, că învățătorii au timpul recerut spre aceea și dibăcia cuvenită. Împrejurări esterne însă, valuri ridicate de furtună în timpul mai recent, turburară tot mai mult lina mare, pe care plutia pacinic naia bisericii noastre. Pentru acest motiv, iată, cărmaciul cel înțelept, Prea Sfinția Sa Domnul Episcop în conțelegere cu Ven. Conzistor află de bine și consult a pune pe vâslarii cei competenți, ca să opuna valurilor resistință. Așa ni esplicăm ordinul conzistorial, care pentru biserică numai salutar poate fi, că cu începerea anului curent școlar, impune preoților parohiali propunerea religiunii în toate școalele.

Că bine este și aceasta, earăși viitorul va arăta.

Remâne un lucru să-l lămurească. „*Secerășul este bogat, ear secerătorii sunt puținți*“. Cu alte cuvinte: nu suntem pregătiți pentru catehisare — vorba părintelui C. Lazar. Și încă doară într'o privință stăm și mai rău. E vorba, că noi secerătorii n'am avea nici seceră, înțeleg, manuale corespunzătoare la propunerea religiunii.

Toate acestea însă nu sunt motive de a-ne decepționa.

Nu sunt valurile atât de tari, ca pe marinarii doritori de izbândă să-i poată repune.

Laudă Domnului, relativ cu trecutul soartea preoțimeii noastre s'a ameliorat, atât în cele materiale, cât și spirituale. În clerul nostru numărăm, cu fală, preoți cu cvalificațiune deplină. Cei acvirați dintre pedagogi au absolvat școala modernă, prin urmare au aptitudinea de a propune religiunea. Iar invalizii și veteranii, căutându-și adăpost, pentru cauze binecuvântate ca neputința, vor fi dispenzați.

Și cum stăm cu manualele? Deși nu avem multe, dar relativ avem și mai bune, precum sunt: Istorioare biblice de Ludu și Dariu, Cărțile de religiune ale D-lui P. Barbu și Catehismul de Toma. Dacă învățăto-

rii nostri nainte cu 30 de ani, ca să nu merg mai departe, fără metodică modernă și cu manuale obscure au propus religiunea în mod suficient, amăsurat jurstărilor de atunci, — azi, și noi preoții, înzestrați cu cunoștința principiilor pedagogiei moderne, pe lângă aceea, că avem la dispozițiune și manuale relativ bune: cu recerută bunăvoință ne vom însuși și abilitatea necesară la propunerea religiunii. Aceasta e convingerea mea cu privire la situația, în care ne-a aflat ordinul conzistorial.

Dacă e vorba însă de revisuirea planului, cu atât mai ales poate fi vorba despre edarea manualelor de religiune amăsurat planului. Dintre manualele ce le avem nici care nu corespunde. Din toate lipsește sau una sau alta piesă. Nu stau în nexul recerut și în aceeași ordine. Și spre a ajunge în posesiunea unor manuale bune, o edițiune autorizată se impune. Ar fi de dorit deci, ca pe calea concursului să fie chemați scriitorii nostri a-și prezentă elaborate noaui spre censurare și respective aprobare unei comisiuni denumite spre acest scop. Așa am ajunge și noi ca noul plan și manualele să corespundă așteptărilor.

Pentru preîntimpinarea acestor greutăți, află și eu de binevenite întrunirile preoților în conferințe, unde fie-care își poate desveli păsurile și a-se lămuri reciproc, aici se pot conzulta asupra metodului de propunere, asupra manualelor de folosit și asupra altor dispozițiuni de luat. Câte alte afaceri apoi din opera pastorală nu ar putea intra în ordinea zilei; căci întrunirile avântă spiritele spre nobila emulare, ear izolarea le ține în letargie. Aceste conferințe sunt apoi competente a luă hotărări meritorice asupra propunerilor, ca celea dela finea articolului părintelui C. Lazar, încheiat în Nr. 46 a. c. al acestui organ, în chestia catehizării și constat, că acele propuneri sunt demne de toată conziderarea noastră.

Nainte de a încheia am o observare și la propunerea păintelui Muntean din Nr. 46/1904 al acestui organ, tot în aceasta chestie. În interesul catehizării Sfinția Sa leagă mare speranță de conferințele mixte, pe cuvânt, că ar aduce pace între cei învrăjbiți, preoți și învățători. Din contră eu află, că astfel de conferințe, cu asemenea tendințe, de comun sunt gălăgioase, precum am mai văzut și nu duc la rezultat. Sunt însă de părere, că însași catehizarea este mijlocul de pace și apropiere. Pacea aceasta să caute să vină totdeuna dela cel mai de sus. Ca să avem pace, servească de îndemn fiecărui însuși nobilul exemplu al Prea Sfinției Sale, bunului nostru Arhipăstor, ca făcător de pace. Sau: să luăm învățătura din raționamentul lui Ovidiu, care zice: „*Cu cât e mai mare un om cu atăta e mai împăciuitor în mânia; un astfel de nobil se simte tot-deauna aplecat spre bunățate*“.

Închei cu atăta în speranță, că importanța chestiunii va mai îndemna și pe alții să-și spună cuvântul.

Nicolae Crișmariu
paroh.

Nr. 5572/1904.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protopresbiter în tractul Siria cu parochia centrală **Șiria**, devenit vacant prin abzicerea protopresbiterului George Popovici, ales referent în senatul strâns bisericesc al Consistorului din Arad, subscrisul Consistor, după ascultarea votului concernentului comitet protopresbiteral, publică acest concurs cu termen de **30 zile**, computate dela prima zi, ce

urmează după publicare în organul oficial »Biserica și Școala«.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt

I. Din parochia centrală Șiria:

- a) sesiunea aparținătoare parochiei protopresbiterale;
- b) birul parochial usuat;
- c) stolele îndatinate;
- d) întregirea dela stat conform legii.

II. Din protopresbiterat:

- a) Retribuțiunea dela dieceză pentru inspecțiunea școlară și ședulele dela cununii, în suma ce o va stabili Sinodul eparchial;
- b) birul protopresbiterat dela 25 preoți câte 20 cor.;
- c) diurne pentru vizitarea canonică și revizuirea socoților conform concluzelor sinodale în vigoare;
- d) spesele cancelariei ppresbiterale conform concluzului Sinodului eparchial Nr. 91 din 1878.

Toate dările și sarcinile publice după sesiunea parochială le va suporta protopresbiterul alegând.

Aspiranții la acest post se avizează, ca în terminul indicat să subștearnă subscrisului Consistor recursele lor instruite cu documentele de cvalificațiune, prescrisă în §-ul 53 din Statutul-Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888 și anume să dovedească, că au cvalificațiunea recerută a reflectanților la parochiile de clasa primă, să producă atestat de maturitate și să dovedească cu atestat, că au împlinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul, capacitatea și diligența lor s'au distins pe terenul bisericesc-școlar.

Din ședința plenară ținută în 10/23 Nov. 1904.

Consistorul gr.-or. român din Arad.

—□— 3—3

6628/1904.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protopresbiter în tractul Hălmagiu, devenit vacant prin moartea fericitului protopresbiter Ioan Groza iunior, subscrisul Consistor, după ascultarea votului concernentului comitet protopresbiterat, publică acest concurs cu termen de **30 zile**, computate dela prima zi, ce urmează după publicare în organul oficial »Biserica și Școala.«

Emolumentele împreunate cu acest post sunt :

I. Din parochia centrală Hălmagiu :

- a) Birul și stolele îndatinate;
- b) întregirea dotațiunii preoțești dela Stat conform legii.

II. Din protopresbiterat.

1. Retribuțiunea dela dieceză pentru inspecțiunea școlară și ședulele dela cununii în suma, ce o va stabili sinodul eparchial.

2. Birul protopopesc câte 10 cor. dela fiecare preot.

3. Diurne pentru vizitarea canonică și revizuirea socoților conform concluzelor sinodale în vigoare.

4. Spesele cancelariei protopopești conform concluzului Sinodului eparchial Nr. 91 din 1878.

Se observă, că amăsurat concluzului consistorial Nr. 10403/903 alegândul este îndatorat să contribuie anual din dotațiunea sa protopresbiterală și parochială cu 600 cor. spre acoperirea pensiunii protopopului Ioan Groza senior, până va fi acesta în viață.

Aspiranții la acest post se avizează, ca în terminul indicat să subștearnă subscrisului Consistor recursele lor instruite cu documentele de cvalificațiune, prescrisă în §-ul 53 din Statutul-Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888 și anume să dovedească, că au cvalificațiunea recerută a reflectanților la parochiile de clasa primă, să producă atestat de maturitate și să dovedească, că au împlinit cel puțin 5 ani în serviciul bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul, capacitatea și diligența lor s'au distins pe terenul bisericesc-școlar.

Din ședința plenară ținută la 10/23 Noemv-re 1904. *Consistorul gr.-or. român din Arad.*

—□— 3—3

Numeri de aur ai catehismului ortodox.

De preotul Cornel Lazar.

(Urmare.)

IV.

Patru sunt criteriile (semnele de distincțiune) ale bisericii ortodoxe :

1) *Una* în privința doctrinei jertfei și cultului divin (Gol. III. 23.)

2) *Sfântă* fiind-că fondatorul ei e Hristos Dumnezeu, învățăturile ei și scopul ei sfinte sunt. (Ps. 64. v. 7. și Ps. 92. v. 7)

3) *Soborniceasca* catolică (după unii sinodală) „katholii dicitur graece, quia ex toto orbe diffusa est ecclesia“ adevă este generală deoarece este pentru toate timpurile locurile și popoarele din lume.

4) *Apostolică* pentru-că prin neîntreruptă următorime de la apostoli devine și întru rânduielile lor rămâne, (fiind administrată de Episcopi și preoți) ¹⁾ (Efes. IV. 11—15.)

Patru sunt profeții mari (ai Testamentului vechiu) :

1) Isaia, 2) Ieremia, 3) Iezechiel și 4) Daniil.

Patru sunt evangeliștii (Test. nou) :

1) Matei, 2) Marcu, 3) Luca și 4) Ioan.

Patru părți esențiale are sf-ta liturgie :

1) Evangelia (vestirea) ;

2) Proaducerea darurilor (văhod) :

¹⁾ Micul catehism. Silvestru M. Andreevici. Viena 1897.)

3) Consacrarea darurilor jertfei celei fără de sânge, prefacerea.

4) S. Eucharistie (cuminecătura).

Patru sunt modurile comiterii păcatului :

1) Cu gândul, 2) cu cuvântul, 3) cu fapta, 4) cu evitarea faptelor bune, (sfaturile evanghelice).

Patru sunt păcatele mortale :

1) Păcatele capitale, 2) păcatele contra Duhului S., 3) păcatele strigătoare la ceriu, 4) păcatele individuale (proprie și străine).

Patru sunt păcatele strigătoare la ceriu :

1) Omorul (uciderea altora și sinuciderea), 2) Sodomia (necurătenia), 3) asuprirea văduvelor și a orfanilor, 4) detragerea plății lucrătorilor.

Patru sunt lucrurile din urmă (celea de apoi) :

1) Moartea, 2) județul, 3) iadul (suferința eternă)
4) Raiul (fericirea eternă), (v. I. Cor. I. 9. Matei VIII. 12. Ioan v. 28. II. Cor. V. 10).

În patru chipuri împlinim a cincina poruncă alui Dumnezeu, dacă afară de părinți cinștim : 1) pe împăratul și diregătorii lui, 2) pe preoți și învățători cari poartă grije de creșterea noastră, 3) pe conducătorii bisericești și lumești și făcătorii de bine, 4) pe toți cei mai bătrâni și mai mari decât noi.

V.

Cinci părți are pocăința :

1) Cercetarea conștiinței (sufletul) ;
2) părerea de rău pentru păcate ;
3) făgăduința îndreptării ;
4) mărturisirea păcatelor ;
4) satisfacția (împlinirea canonului dat de duhovnic.)

Cinci posturi cardinale avem noi ortodoxii :

1) Postul nașterii lui Hristos (Crăciunului) ;
2) postul Invierii lui Hristos (Faștilor)
3) postul Sfinților Apostoli (Sân-Petru) ;
4) postul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu.
(Sfânta Mărie) ;
5) postul S. Cruci (14 Septemvrie).

De *cinci* lucruri se cuvine a ne înfrâna :

1) De mâncare și beutură nesațioasă (spre desmerdare) ;
2) De somn îndelungat și de lenevirile celea de prisos ;
3) de desfătări deșerte ;
4) de gânduri, vorbe și petreceri necuviincioase ;
5) de toate acelea lucruri ce ne pot abate dela calea mântuirii.

(Va urma).

CRONICA.

Școala de fete cu internat din Arad a luptat cu multe greutăți până acum. Preasfințitul nostru Episcop la ocuparea scaunului arhieresc a numit această școală „orfana din munți“ simbolizând prin aceasta starea ei părăsită și totodată luând în programul arhieriei sale și ridicarea acestei școli atât de mult dorită de părinți. Cu bucurie nespuse anunțăm, că lucrurile pregătitoare s'au și început și anume : Conzistorul plenar instituise încă astăprimăvară o anchetă în afacerea școlii de fete cu internat. Această anchetă s'a întrunit ieri în reședința episcopescă din loc sub prezidiul Prea Sfințitului episcop diecezan și anume : dir. sem. Roman Ciorogariu, asessorii referenți conzistoriali

George Popovici, Gerasim Serb și Caius Brediceanu, secretarul conzistorial Vasile Goldiș, cassarul conzistorial George Purcariu, profesorul dir. școl. de fete Dr. Petru Pipos, asessorii onorari Dr. Nicolae Oncu, Petru Truția și Traian Vătan. Din afară vicarul V. Mangra și secretarul Nicolae Zigre din Oradea-Mare, Em. Ungurean și Dr. Aurel Cozma din Timișoara, George Feier din Boroșineu. Ancheta a căzut deplin de acord asupra operei de regenerare a școlii de fete și a internatului, cari se vor face în stil mare și cu ajutorul lui Dumnezeu, școala de fete cu internat din Arad va acupă loc de frunte între școlile românești. Energia și zelul episcopului nostru neunjurat de cei aleși bărbați ai diecezei garantează realizarea unui vis frumos, care până acum nu s'a putut realiza din pricina asprimei vremii.

Concepțiunea immaculată a Mariei. Corpul diplomatic din Vatican iarăși jubilează. Se înțelege, că cu creațiunile sale, dogmele preotice — bisericești. Știut este, că iezuiții inscenară la 1854 decretarea concepțiunii immaculate a Mariei, pentru a pulsa efectul ce l-ar produce decretarea unei noi dogme. Efectul a fost satisfăcător, căci glasurile conștiințelor fură suprimate și se dădă forma consenzului unanim al bisericii papale. Va să zică rostul dogmei nouă era tactică, anume să se facă probă respective să se pregătească terenul pentru decretarea infalibilității episcopului din Roma, întâmplată la 1870. Corpul diplomatic din Vatican inscenează acum jubileul immacular tot ca introducere la marele jubileu al infalibilității, ce are să urmeze peste 20 ani. „Sfântul scaun din Roma“ este acum centrul vieții romano-catolice, iar' nu Hristos, căci altfel s'ar serba decretarea divinității lui Hristos, iar' nu prelușul și însași decretarea divinității episcopului din Roma.

Cei „uniți“ cu „sfântul scaun din Roma“, de sine înțeles, încă jubilează sărbările diplomatice din Roma.

Crisa patriarhală și Aromânii „Politische Correspondenz“ află din Constantinopol, că patriarhul ecumenic a prezentat înaltei Poarte un memoriu confidențial asupra crizei patriarhatului. Din incidentul acestei crize legațiunea română a trebuit să-și întreprună acțiunea sa întru susținerea Aromânilor. Aceasta acțiune va fi reluată după anul nou răsăritean, când criza patriarhatului va fi rezolvată.

Nou inspector școlar. Inspectorul reg. ung. al comitatului Caraș-Severin, Ludovic Sándor e permutat — cetim în „Bogsaner Ztg.“. — în aceeași calitate la Kaposvár (com. Somogy). Urmasul lui în postul de inspector școlar al com. Caraș-Severin va fi inspectorul școlar din Kaposvár Dr. Francisc Gulyás.

Conferența preotească din Vașcău. Pentru complectarea corespundeții noastre din Nr. 41, mai lăsăm să urmeze următoarele :

La concertul dat de tinerime, piesele teatrale au fost executate : 1. „Vlăduțul mamei“ școlar de sat, de Ioan Gligor ; Iftinie Sbirciog pădurar bătrân, Ioan Cărăbușu ; Costica Seinescu boier tânăr, Nicolau Gligor ; Sevasta mama lui Vlăduț, D-șoara Cristina Popp din Boesig ; Smărăndița fiica lui Iftimie, D-ra Sidonia Toutan din Coroiu. 2. „Nărodul și Neguțătorul“ l-au predat Teodor Bun și Moise Bulza, și în fine „Rugămintea din urmă“ de Coșbuc, a declamat-o D-l George Filip învățător în Cărpinet. Cu ocaziunea petrecerii noastre au încurs 109 cor., spese au fost 81 cor. Venit curat a rămas 28 cor. Suprasolviri am primit dela Domnii următori : Magn. Dl vicar episcopesc Vasile Mangra 3 cor. 40 fil. ; Dl Alesandru Hanak

notarul din loc 5 cor.; Văd. Doamna Németh Istváné 4 cor.; Alesandru Popoviciu preot în Ucuriș 3 cor.; Gavril Begén preotul din Tout și Ioan Cotuna preotul din Ciuntahaz câte 2 cor.; Eder Géza ppreotul, Traian Popp preotul din Tagadău și Irimie Leucuța preotul din Coroiu câte 1 cor.; Petru Serb protopop 1 cor. 40 fil.; Corneliu Papp preotul din Govoșdia 1 cor. 60 fil.; Ioan Bun econom în Beliu, Ioan Vesa econom în Coroiu câte 80 fil.; Paul Gavrillette, Nicolau Stan preotul din Archiș Gabor Bartos, Ertsey Lajos pretor, Bákman Árpád, Teodor Apatean învățator în Coroiu, Vasile Leucuța preotul din Olcea, Iosif Pinția preotul din Suplac și Iuliana Bodnar preoteasa din Bochia câte 40 fileri. *Ioan Gligor, corist.*

Societatea acad-teol. „Academia ortodoxă“ pentru literatură, retorică și muzică bisericească în Seminarul arhiepiscopesc din Cernăuț, la adunarea generală ordinară, ținută Marți în 29 Noemvre st. n. a. c., s'a constituit comitetul pe anul administrativ al XXI 1904/1905 în modul următor: **President:** Ioan Berariu **Secretar I (externe):** Aurelian Mihaescul **Secretar II (interne):** Adrian Sorocean. **Secția literară:** **Presidentul secției și vice-president I:** Avram Imbroane **Referent și bibliotecar:** Gavril Străinul. **Adlat și econom:** Iie Păsăilă. **Secția muzicală:** **Presidentul secției și vice-president II:** Emilian de Tăutul. **Adlatul I și controlor:** Ioan Spănul **Adlatul II și casar:** Vladimir de Tomiuc.

„**Poporul român**“ din Budapesta va apărea, începând cu 1 Ianuarie 1904, de două ori pe săptămână, Joia și Dumineca, și va aduce și ilustrațiuni. În 1 Ianuarie 1905 va apărea la Budapesta în tipografia „Poporul român“ și o foaie umoristică „Cucul“, redactată de Nicu Stejărel.

Rectificare. În numărul 46 și 47 al foaii noastre s'au strecurat două greșeli însemnate în concursul pentru îndeplinirea postului de paroh în Rippa ppresb. Tinca, comit. Bihor, anume: la punctul a) în loc de 4951/160 jug., etc., e a se ceti: 4. 951/60 jug. pământ; iar la b) e a se ceti: numărul caselor 150 în loc de 50 cum a fost greșit cules. Ceea-ce se aduce la cunoștință celor interesați, spre știre și conformare.

Poșta redacției.

Dlui I. Stanca. Da.

Concurs.

Pentru vacantul post de paroh din Lăpușnic, tractul Belințului, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

- 1) Venitul unei sesiuni parohiale constatătoare din 36 jugăre pământ;
- 2) Întregirea dela stat, care face acuma pentru preoți cu cvalificație sub VIII clase 584 cor. la an;
- 3) Venitele stolare usuate, fixate cu privire la înmormântări însă în protocolul comitetului parohial din 13/25 Noemvre 1904.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile lor, instruate conform normelor în vigoare, comitetului parohial din Lăpușnic, pe calea oficiului protopresbiteral gr. or. rom. din Belinț (Bélinecz, Temes m.) și în lăuntru termenului concursual să se prezenteze în vre-o Duminecă

sau într'o sărbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și eventual în oratorie.

Lăpușnic, în 12/25 Noemvre. 1904.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Gerasim Sârbu*, protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru parohia gr. or. română din Mănerău în tractul protopresbiteral al Ienopolei (Borosjenő), pri aceasta se escrie concurs până la 30 zile dela întia publicare.

Venitele acestei parohii sunt: a) 16 jug. pământ arător cu dreptul de pășunat, b) cvartir în casa parohială și grădină 800□ c) ștatele îndatinat, d) întregire dela stat pentru preoții fără opt clase 547 cor. 82 fil.

Recurenții sunt poștiți sub durata concursului a se prezenta vre-odată în biserică spre a se face cunoșcuți poporului, eară recursele le vor subșterne pe calea P. On. Oficiu protopresbiteral.

Mănerău la 15 Noemvre 1904.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Constantin Gurban* presb.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea defieitivă n stațiunei învățătorești (clasele inferioare) din Felnac, ppresbiteratul Timișorii, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 480 cor.; 2) pentru conferință 10 cor. și pentru scipturistica 10 cor.; 3) 20 chible de grâu; 4) cortel grătit, grădină intravilană de 200□ și un estravilan de 400 stg.□ Cvincvenalul se obligă comuna bis. a-l răspunde după 5 ani de serviciu ne'nterupt, prestat în parohie. Sarcinile publice le supoartă alesul după beneficiul său. Dela înmormântări, unde va fi poftit va avea să capete 2 cor., dacă mortul va fi dus în biserică, iar dacă nu, 1 cor. La înmormântări învățătorii locali schimbă cu rândul.

Recursele ajustate cu documentele de cvalificație prescrisă și cu declarațiunea că pe baza serviciului prestat pân'acum, de când începând formează pretensiune la cvincvenal, sunt a se trimite la P. oficiu ppresviteral în Timișoara-Fabric. Recurenții au să se prezente, însă nu în ziua alegerii, în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. par., ținută în Felnac la 21 Noemvrie (4 Dec.) 1904.

Comitetul parochial

Cu consensul meu ppresb *Dr. Tr. Putici* inspector de școale.

—□—

1—3

În urma ordinului Ven. Consistor Nr. 6799/904, pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa primă din Sinitea în lipsă de competenți, de nou se escrie concurs cu termen de a recurse în 30 de zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“ admițându-se să competeze și cei cu cvalificație de clasa a II-a.

Emolumentele sunt: a) una sesiune pământ arător cu dreptul de pășune; b) 640 cor. rescumpărare de bir și ștolă, dividendă după 40 acțiuni, ce are biserică la institutul „Victoria“ ca fundațiune spre acest scop; c) completarea minimalului dotațiunei legale din vistieria statului după cvalificațiune.

Alesul va suporta toate dările după ceea-ce beneficiază.

Următorii decedatului preot Ioan Burdan beneficiază $\frac{1}{2}$ venit până la 26 Aprilie v. 1905.

Petenții sunt avizați ca recursurile ajustate conform §-ului 15 din Regulamentul pentru parohii, să le înainteze oficiului protopopesc gr. or. în Șiria (Világos) și observând strict §-ul 18 din Regulament, în o Duminecă ori sărbătoare să se prezinte în sfânta biserică din Sinitea spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Sinitea 4 Nov. n. 1904.

Ioan Șeradan,
preș.

Petru Balint,
notar.

In conțelegere cu mine: *Traian Terebentiu.* adm. pprs.
—□— 2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. I. din **Sân-Nicolaul mic** (cu filialele aparținătoare: Pusta mică, Aradul nou cu viile, Kisfalud, Szépfalu și Zsigmondháza) în protopresviteratul Lipovei, se scrie concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare în foaia diecezană „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1) Una sesiune paroh. pământ arător extravilan și una grădină intravilană, după care alegând preot va suporta dările; 2) Birul preotesc dela parohieni, de fie-care număr de casă 1 cor. și de fie-care juger catastral 1 litră grâu; 3) Stolele îndatinate conform normei ștolare votate de Ven. Sinod eparch. sub Nr. 210 ex. 1877; 4) Întregirea dotațiunei preoțești dela stat (aci se observă că răposatului preot, ca preot cu calificatiune superioară i-a fost stabilită întregirea dela stat în suna de 1212 cor. 50 fil.)

Se observă că conform §-lui 8 din Regulament pentru parohii, jumătate din venitul parohiei, îi compete văduvei și orfanilor răposatului preot M. Beșan, un an de zile dela moartea acestuia, adică dela 25 Iunie v. 1904 până la 25 Iunie v. 1905.

Recurenții sunt avizați, că recursurile lor, instruite cu documentele necesare pentru parohii de cl. I. și adresate comitetului parohial din Sân-Nicolaul-mic, până la termenul susindicat, să le subștearnă P. On. Domn Protopresviter Voicu Hamsea în Lipova (Lippa) precum și ca, pe lângă observarea dispozițiilor §-lui din Regulamentul pentru parohii, să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sărbătoare în sf. biserică din S.-Nicolaul-mic, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și în cele rituale.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu mine: *Voicu Hamsea,* protopresbit.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh din **Rippa** pprezviteratul Tinca cottul Bihor, cu termen de alegere în ziua **17/30 Dec.** a. c. pe lângă următoarea dotațiune: a) 4. 951/1600 jug. pământ arător fânași și imaș în valoare de 80 cor. b) dela fiecare casă câte 2 cor. bani numerari și câte 30 lit. de cucuruz sfârmat în valoare de 400 cor. numărul caselor 150, a sufletelor 844, c) întregirea dela stat pentru preot fără 8 clase: 470 cor. Pentru cvartir se va îngriji preotul, și dările publice are să le solvească preotul. Se observă, că alesul paroh poate fi administrator parohial în parohia din vecinătate Valea-mare. Reflectanții la această parohie recursurile lor instruite conform Regulamentului și adresate comitetului parohial le vor subșterne subscribului ppresbiter până în 12/25 Dec. a. c. și se vor prezenta în vre-o Duminecă ori sărbătoare, în s. Biserica de acolo spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Rippa din ședința comitetului par. ținută la 22 Iunie 1904 st. v.

Martian Andru
președinte

Ioan Triffan
notar.

In conțelegere cu mine *Nicolae Rocsin* ppresb.

—□—

3—3

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofteicii, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morhuri secrete 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morhuri, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative. plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pecum și praf. Ori-ce fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, iskola-uteza 46

23-30

Cea mai mare minune a secolului prezent,

OROLOGIUL

Anker, sistem Roskopf Patent

punctual, regulat până la minut, luminând foarte deschis, bucata **2 fl. 20 cruceri.**

Tot acesta cu căsuli gravată **2 „ 65 „**

„ „ „ neagră **3 „ — „**

Lanțuri de orologiu din nikel ori aurite cu compas sau alte obiecte **45 cruceri**

Nesatisfăcând, banii se returnează. La cerere espedez gratis și francat libel de preț-curent despre **orologe, aur, argint, argint de china obiecte musicale, părțile de orologiu și instrumente**

F. PAMM,

Krakau, Öster. Zielonagasse 3.

Inființat în anul 1852.

5-12

Urmează în Suplementul Nr. 48, anul 1904.

SUPLEMENT la „BISERICA ȘI ȘCOALA“ Nr. 48. Anul 1904.

Proiect de lege

despre modificarea articolului de lege XXXVIII, din 1868 despre învățământul în școlile populare și a articolului de lege XXVIII, din 1876 despre autoritățile din școlile populare.

(Urmare).

§. 79.

Atestatul scris și de reprezentantul guvernului, despre facerea examenului fundamental pedagogic, care are să fie dresat în limba oficială a statului, dar la dorință poate să i-se dea și o traducere în limba de propunere a respectivei pedagogii, după îndreptățire candidaturii de învățătorie la ocuparea în mod provisor a unui post de învățător la școala populară elementară, durata provisoratului însă nu poate fi mai lungă de cât cel mult doi ani. Sășinătorii de școale nu pot aplica pe un astfel de candidat de două-ori după o altă nici chiar în mod provisor.

§. 80.

În postul de învățător (ori învățătoare) ordinar la o școală elementară populară de ori-ce caracter, poate fi aplicată, respective aleasă, în viitor numai o astfel de persoană, care a dat examenul special de evaluare în fața unei comisii de examinare de stat, și pe baza aceleia o primită diplomă de învățător, și care și poate dovedi cetățenia de stat ungar. Numai învățătorii astfel instituiți pot fi primiți între membrii institutului regnicolar de pensii.

Scopul examenului special de evaluare în fața organelor statului, este stabilirea în sens strict a capacității învățătorului, a destoiniciei sale în a propune și instrui. *Limba de examinare e cea maghiară*, și între studiile din cari se face examenul este a se lua, pe lângă pedagogie și metodică, încă: limba și literatura maghiară, istoria patriei, geografia și constituția patriei. Candidatul care a făcut cursurile într-o pedagogie cu limbă de propunere nemaghiară poate să facă examenul special de evaluare din pedagogie și metodică, din exerciții practice, — fără a fi aci înțeleasă praxa în propunerea limbii maghiare, — și în limba de propunere a respectivului institut. În diploma de învățător, care este a se da în limba oficială a statului, vine trecută și nota ce a primit-o respectivul la examenul fundamental din religie și morală. Examenul special de evaluare pedagogică e scutit de taxe.

§. 81.

Ministrul de culte și instrucție compune pentru fie-care pedagogie de învățători și învățătoare, care corespunde dispozițiilor acestei legi, câte o comisie de stat pentru examenele speciale de evaluare pedagogică, și stabilește prin ordonanță organizarea comisiei.

Președintele comisiei de stat pentru examenele speciale de evaluare pedagogică la pedagogiile de stat pentru învățători și învățătoare e inspectorul reșede de școale al respectivului cerc, ori substitutul său, delegat din partea ministrului de culte și instrucție. Pe membrii comisiei îi numește tot ministrul de culte și instrucție, luându-i din șirul directorilor și profesorilor de la pedagogiile pentru învățători și învățătoare, din șirul inspectorilor de școale, dintre învățătorii mai distinși de la școlile populare, și alți oameni de specialitate.

La pedagogiile confesionale pentru învățători ori învățătoare comisiunea aceasta se compune din un președinte numit de către ministrul de culte și instrucție, după ascultarea respectivei autorități supreme confesionale, eventual din substitutul său, și din membrii (comisari de specialitate) numit în acelaș chip din partea ministrului, apoi din membrii anunțați ministrului din partea respectivei autorități confesionale și aprobați de ministru. Aprobarea membrilor anunțați din partea autorității confesionale ministrul o poate denega numai în cazul când sunt temeri motivate, că activitatea lor poate fi îngrijitoare din punctul de vedere al statutului, ori când membrul anunțat nu posedă cel puțin evaluarea prescrisă în §-ul 70. Membrii numiți din partea ministrului pentru o pedagogie confesională trebuie să aparțină, după puțină, respectivei confesiuni. Din membrii numiți și aprobați, președintele, eventual substitutul său formează comisiunea de examinare astfel, că în ea să fie reprezentată în mod egal membrii numiți de ministru și cei designați din partea autorității confesionale.

Protocolul de examinare și diploma vine scrisă de toți membrii comisiei. Dacă președintele comisiei constată că la procedura de examinare s'a făcut abatere de la cerințele legii, ori vre-o iregularitate, sau vede că candidatul nu posedă limba maghiară în măsură de a o putea instrui: poate să suspende estradarea diplomei prin denegarea subscrierii sale și are să roage pe ministrul, ca pe respectivul candidat să-l trimită în fața unei noi comisii de examinare.

§. 82.

La examenul special de evaluare pot să se anunțe toți candidații cari au dat examenul fundamental pedagogic la vre-o pedagogie din patrie cu bun succes și au fost aplicați la vre-o școală publică populară ca candidați de învățători unul, ori cel mult doi ani, împrejurare pe care o pot dovedi cu certificat oficial de la respectiva autoritate școlară. Mai departe aceea, cari după facerea examenului fundamental pedagogic au fost aplicați ca învățători privați, ori educatori, și elevii lor au dat pe baza §-lui 4 din legea aceasta examen la vre-o școală publică elementară populară, și despre aceasta pot produce atestat autentic. În fine aceea, cari au primit concesiune de la ministrul de culte și instrucție, pe baza §-lui 80 al legii de față. După doi ani poate să dea ministrul, în casuri de specială conșiderare, concesiune pentru facerea (de nou) a examenului special de evaluare. Candidatul care a căzut de două-ori la examenul special de evaluare, nu mai e admis la examen.

§. 83.

Dispozițiile cuprinse în §§-ii 75—79 și 79—82 intră în vigoare la patru ani dela promulgarea legii acesteia. Dar' chiar și până atunci, nu poate câștiga nimeni diplomă de învățător și nu poate fi aplicat nici ca învățător provisor dacă nu cunoaște limba maghiară în vorbire și scriere, în măsură, ca să poată instrui cu succes corespunzător în școala populară, și dacă nu-și poate dovedi cetățenia ungară. Tot așa, până la intrarea în vigoare a dispozițiilor cuprinse în §§-ii 75—77 și 79—82, la toate pedagogiile pentru învățători și învățătoare la cari limba de propunere nu e cea maghiară examenele anuale și de evaluare se vor face în prezența și cu conșucerea inspectorului

regesc de școale ori a substitutului său numit din partea ministrului de instrucție, care va subscrie diplomele de calificare și le va estrada numai în cazul că candidatul, posedă limba maghiară în măsură de a putea propune în ea. În contra denegării din partea inspectorului reg. de școale candidatul poate înainta recurs cel mult în 30 de zile, socotite de la ziua facerii examenului, la ministrul de culte și instrucție, care în cazul acesta examinează din nou pe candidatul prin o comisiune de trei, — numită din partea sa. Dacă comisiunea aceasta găsește că candidatul posedă limba maghiară în măsură de sus, i-se va estrada diploma numai de cât. Verdictul comisiunii vine notat pe diplomă.

§. 84.

Se împuternicește ministrul de culte și instrucție, că pedagogia pentru învățatori ori învățătoare susținută de vre-o confesiune, societate ori comună, a cărei funcționare e necesară în interesul instrucției publice și umple un gol, să o provadă cu ajutor de stat la cererea autorității care o susține, respective să o iee sub îngrijirea sa, pe lângă următoarele condițiuni esențiale și în modul următor:

a) în o astfel de pedagogie provăzută cu ajutor de stat este a se introduce planul de învățământ din pedagogiile de stat;

b) toate fundațiunile, capitalele, edificiile, posesiunea mobilă și imobilă de ori ce natură a pedagogiei rămâne și pentru mai departe proprietate a institutului și venitele au să fie întrebuințate în scopurile institutului.

c) în postul de profesor dotat cu ajutor de stat în ori-ce fel de raporturi poate fi aplicat numai un profesor care posedă evalificația stabilită în punctul a) și b) din §. 70 al legii prezente;

d) profesorii cari își primesc datațiunea din isvoarele de sub b) ori din alte venituri destinate din partea autorității respectivelui institut, vor fi aleși și în viitor din partea autorității institutului. Salariile profesorilor le stabilește aceeași autoritate, numai cât trebuie să fie precizat minimul de salar în contractul ce li va lega cu ministrul de culte și instrucție cu privire la subvenționare. Pe profesorii plătiți din partea statului, ori din ajutorul de stat, li numește ministrul de culte și instrucție.

e) dacă statul contribuie cu mai puțin de jumătate, ori cel mult cu jumătate la acoperirea trebuințelor anuale, prin lege stabilite, ale institutului, în cazul acesta întregul drept de administrare și de dispunere asupra institutului, amăsurat punctelor a) b) și c), rămâne și mai departe al autorității institutului și ministrul de culte și instrucție eserceiază numai dreptul de supraveghere asupra institutului subvenționat; dacă însă statul contribuie cu mai mult decât jumătate la susținerea institutului, în cazul acesta întregul institut vine pus la dispoziția ministrului de culte și instrucție. Însă pe seama autorității respectivelui institut rămâne gnrantat dreptul de proprietate asupra averii din punctul b) de mai sus și dreptul de dispunere asupra venitelor acestei averi în scopurile institutului, cum și dreptul din punctul d) de a alege profesorii.

Cu ocaziunea ori-cărei astfel de subvenționări este a se lega între ministrul de culte și instrucție și între partea subvenționată un contract au să fie stabilite în mod detaliat modalitățile și condițiunile subvenționării, drepturile asigurate pe seama ambelor părți și îndatoririle acceptate din ambele părți.

§. 85.

Asupra tuturor pedagogiilor pentru învățatori și învățătoare supremul drept de supraveghere îl eserceiază ministrul de culte și instrucție prin inspectorul reg. de școale. Inspectorul regesc de școale cercețează institutele acēstea și constatând mancități face raport despre aceasta ministrului de culte și instrucție, care provoacă susținătorii institutului să le delătore. Sunt mancități constatate atât de mari, în cât pot periclită activitatea cu succes a institutului, ear' susținătorul institutului nu le delătore în curs de doi ani, nici la repețita provocare, ministrul poate dispune închiderea institutului.

În cazul însă, că ministrului îi vin la cunoștință defecte morale ori tendeuțe contrare statului la vre-o pedagogie pentru învățatori ori învățătoare, și o îndreptare radicală a relelor nu se face din partea respectivei autorități superioare confesionale, ministrul va face cercetare prin organele sale ordinare, delegate în mod special, și dacă pe baza cercetării se pot stabili astfel de fapte, cari cu privire la directorul sau profesorii de la institutele de stat ori comunele au de urmărire amovarea din post, ministrul de culte și instrucție are dreptul și datorința să pretindă delăturarea indivizilor periculoși. Dacă în cursul cecetării se constată, că există cazul unei crime, ori delict, afacerea se transpune procurorului reg. de stat, pentru-ca să introducă procedura penală pe calea legii. Dacă susținătorul nu delătore imediat astfel de rele constatate, ministrul poate să ordoneze numai de cât închiderea temporală ori pentru totdeauna a institutului.

Averea unui institut a cărui închidere temporală a fost decretată, rămâne sub administrarea respectivei autorități supreme confesionale și venitele vin capitalizate până atunci, până când ministrul, constatând delăturarea relelor, permite, ca institutul să fie de nou deschis. Asupra averii și asupra fundațiunilor unui institut a cărui închidere pentru totdeauna a fost ordonată, dispune, întru-cât fundatorii ori urmașii acestora n'au dispus pentru cazul încetării funcționării institutului, aceeași autoritate supremă confesională, însă earăși în scopuri de instrucție pentru confesiunea sa (§ 10 din art. de lege XXVI ani 1790/01) remănând rezervat pe seama M. Sale dreptul de supremă instrucție.

§. 86.

Diplomă de evalificație, câștigată pe baza legii acēsteia, după expirarea termenului fixat în §-ul 83, cu privire la art. de lege I. din 1883 referitor la evalificația funcționarilor publici e egală cu atestatul de maturitate de la vre-o școală medie.

Capitul V.

Inspectia școlară de stat.

§. 87.

La un an după intrarea în viață a legii acēsteia numai acela poate fi numit inspector reg. pentru școlile populare, care având evalificația din din §-ul 3 al art. de lege XXVIII anul 1876, respective din §-ul 3 al art. de lege I anul 1883, atât teoretică, cât și practică, a făcut cu succes examenul special pentru inspectorii de școale. Organizarea acestor examene speciale o stabilește ministrul de culte și instrucție pe calea ordinațiunilor.

(Va urma).